

بصیرت در جهاد تبیین

سعیده سرحدی پور^۱

چکیده

یکی از مهم‌ترین لوازم برای حرکت صحیح در اوضاع پیچیده‌ی امروز بصیرت می‌باشد که با تفسیر و تحلیل درست مسائل می‌توان در مسیر صحیح قرار گرفت و با دید روشن و اندیشه‌ای عمیق از هدف دشمن مصون ماند. هدف از این تحقیق تأثیرگذاری بصیرت در جهاد تبیین بر افراد و جامعه چه در سطح نظام و چه در سطح سازمان و میزان اطلاع‌رسانی روشن و سازنده نسبت به مسائل مادی و معنوی افراد و تبیین معیارهای عقلی و شرعی در حل آنهاست. این تحقیق به روش توصیفی و با استفاده از شیوه‌ی کتابخانه‌ای و اسنادی از کتب مختلف جمع‌آوری شد از آنجا که منابع کتابخانه‌ای کافی نبودند از سایت‌ها (پرتال جامعه علوم انسانی و سایت خبرگذاران ایسنا) استفاده شد. علاج مشکل در جامعه‌ای که دارای ضعف تحلیل و ضعف بیان حقایق است فقط و فقط بصیرت می‌باشد که علی‌الخصوص در جهاد تبیین عامل قدرتمندی امت اسلام است.

واژگان کلیدی: بصیرت، جهاد، جهاد تبیین.

۱. طلبه سطح ۲ (پایه سوم)، مدرسه نرجسیه سنقر.

مقدمه

از آن جایی که بصیرت انسان را از غفلت بیدار می‌کند و مانند سپری در هنگام آفات و موانع خطرناک از انسان مخالفت می‌کند در آموزه‌های دینی لازمه‌ی رشد و تعالی فرد و جامعه‌ی انسانی معرفی شده است و مهم‌ترین پیام قرآن برای انسان‌هاست که در پرتو آن فرد بصیر حقایق و باطل اشیاء را دیده و براساس آن زمینه‌ی تشخیص حق از باطل و انتخاب راه درست از غلط برای انسان فراهم می‌گردد. در این تحقیق سعی شده که نقش بصیرت در جهاد تبیین در جامعه‌ی کنونی مشخص و معرفی گردد.

ارزش و اهمیت بصیرت در زندگی انسان‌ها به اندازه‌ای است که خداوند متعال در کتاب خود به عناوین مختلف آن را مورد اشاره قرار داده، کارکردها و ثمرات مترتب بر آن را گوشزد می‌کند تا از طریق آن بر توجه و اهتمام بشر بر این مسأله بیافزاید چنان‌که در آیه‌ی ۷۲ سوره‌ی قصص آمده است: «قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ جَعَلَ اللَّهُ عَلَيْكُمُ النَّهَارَ سَرْمَدًا إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ مَنْ إِلَهٌ غَيْرُ اللَّهِ يَأْتِيكُم بَلِيلٌ تُسْكُنُونَ فِيهِ أَفَلَا تُبْصِرُونَ؟ بگو: «چه می‌پنداریر اگر خدا تا روز قیامت روز را بر شما جاوید بدارد جز خداوند کدامین معبود برای شما شبی می‌آورد که در آن آرام گیرید آیا نمی‌بینید؟!»

آیه‌ی مزبور بصیرت را عامل دستیابی انسان و راه‌یابی، وی به توحید و قدرت الهی می‌شمارد زیرا زمانی که انسان به بصیرت دست یافت درک درستی از همه‌ی آفریده‌های الهی می‌یابد در حقیقت تفکر در آیات الهی و دقت و بصیرت‌زا بودن موجب می‌شود آدمی به این نتیجه برسد که این همه تکثرات جلوه‌هایی از حقیقت بیکرانی به نام خداوند است.

معنا شناسی بصیرت در نهج‌البلاغه (مصلاهی، پوریزدی عباس، صمدی مروت، بهار و تابستان

نقش بصیرت در پرورش نظامی (نویسنده: گودرزی عباس، طهماسبی کتاب علی)

بصیرت‌گرایی و بصیرت‌افزایی (نویسنده: شمولی همت الله)

تفاوت مقاله‌ی بنده بصیرت در جهاد تبیین با سایر موضوعات بصیرت در مثال‌های مذکور

است.

در این مقاله ابتدا سعی بر آن شده که ابتدا مفهوم‌شناسی بصیرت، سپس جایگاه و راه تحصیل بصیرت، آثار و کارکردهای بصیرت، بصیرت پیامبر ﷺ، چستی بصیرت، در زمان فتنه چگونه می‌توان با توجه به جهاد تبیین به بصیرت رسید، بصیرت تام، هدف‌گذاری و اقدام، بصیرت‌زایی لازمه‌ی رویارویی با دشمن ایجاد بصیرت عمومی (رسانه، دانشگاه، بسیج) در جامعه‌ی امروزی مورد بررسی قرار داد.

مفهوم‌شناسی

بصیرت در لغت به معنای (دانایی، بینایی، بینایی دل، هوشیاری، زیرکی و یقین است)^۱
بصیرت در اصلاح: نیروی بالقوه در وجود شخصی که منور می‌شود به انوار الهی تا به وسیله‌ی
آن حقایق اشیاء و امور را درک کند و بینشی که با آن حق را از باطل متمایز گرداند که در قرأت
کریم با عنوان «بصائر» اطلاق گردیده است.^۲

جایگاه بصیرت در جهاد تبیین

بصیرت روح زندگی و اکسیری است که سعادت ابدی و لذت جاودانه‌ی حق‌شناسی را به
انسانی می‌بخشد، بصیرت کیمیایی است که مس وجود آدمی را در همنشینی و همراه همیشگی حق
به طلای درخشان کمال مبدل می‌سازد چنان‌چه مقام معظم رهبری در این زمینه فرمودند: «لازمه‌ی
جهاد تبیین برخورداری از بصیرت است.»

بصیرت شامل همه‌ی امور و شئون فردی و اجتماعی است لیکن بصیرت‌دهی قرآن در اصول
بنیادین و معارف دینی بیشتر معنا یابد، بصیرت بینایی بعد از کوری، هدایت بعد از ضلالت و روشنی
بعد از تاریکی است، بصیرت در قرآن مجید به همراه هدایت، رحمت و یقین آمده که از مقدمات آثار
و لوازم بصیرت حکایت دارد.^۳ و سپس همه را در پرتو «بصیرت» محقق می‌سازد.

مقام معظم رهبری می‌فرماید: «اگر بصیرت نباشد شخص در تشخیص جایگاه خود و موقعیت
دشمن اشتباه می‌کند و همان‌گونه که متأسفانه در مسائل دینی، سیاسی، اجتماعی با رها اتفاق افتاد

۱. محمدی، در وادی بصیرت، ج ۱۳، ص ۲.

۲. انعام/۱۰۴؛ اعراف/۲۰۳؛ اسراء/۱۰۲)

۳. تاج‌الدینی، بصیرت در منظر قرآن، عرفان و برهان، ص ۲۶.

جبهه‌ی خودی را مورد حمله قرار می‌دهد.»

حضرت علی علیه السلام در رابطه با جایگاه بصیرت می‌فرماید: «پرچم دفاع از اسلام را کسی بر نمی‌دارد مگر نیروهای که سه ویژگی داشته باشند:

اولاً: به مسائل و احکام آن بصیرت داشته باشند.

ثانیاً: در برابر عوارض ایفای رسالتی که این بصیرت و آگاهی انسان را بدان می‌کشاند صبر و تحمل داشته باشد.

ثالثاً: نه تنها معیارها را بدانند بلکه بایستی بر تطبیق معیارها بر مصادیقش نیز علم داشته باشند.

این‌گونه با بصیرت و آگاهی می‌توان از ارزش‌های اسلامی پاسداری کرد.^۱

راه تحصیل بصیرت

برای نیل به مقام رفیع بصیرت باید بازسازی و اصلاح نفس خویش پرداخت، مجاهده با هوای نفسانی و تهذیب روح از زنگارهای گناه و لطیف و شفاف ساختن آینه دل به نور توحید، تنها صراط مستقیمی است که حجاب دیدگان دل را می‌گشاید و آدمی را در معرض الهامات غیبی و مقام کشف و شهود قرار می‌دهد.

۱. توبه: اولین گام برای تهذیب نفس و تحصیل بصیرت است، توبه از تقصیرات و گناهان بلکه از کوتاهی‌ها و جبران حق‌الله و حق الناس است.

۲. ذکر خدا: ذکر زبانی، قلبی، عملی موجب بصیرت می‌گردد. حضرت علی علیه السلام می‌فرماید: «من ذکر الله استبصر؛ هر کس به یاد خدا باشد بینایی بصیرت یابد.»

۳. هم‌نشینی با علما: مجالست با علما که موجب بصیرت و بینایی است حضرت علی علیه السلام می‌فرماید: «جاور العلماء تستبصر؛ با دانایان بنشین تا آگاهی‌یابی»

۴. خردورزی: کسی که هر خبر یا مطلبی را می‌شنود فوراً نمی‌پذیرد بلکه پیرامون آن

۱. نهج‌البلاغه، ترجمه جعفری، ج ۳، ص ۱۹۵.

به او هنر بصیرت و تیزبینی سیاسی و دریافت حقیقت آموخت.

رسانه

بصیرت با نشان دادن حق و تبلیغ برای حق و نشان دادن باطل و تأکید بر بطلان آن ایجاد نمی‌شود. امری که امروز در رسانه‌ی ملی به وفور رؤیت می‌شود. رسانه اگر سعی کند که با وضوح و تکرار حق و باطل را به مخاطب القا کند دچار یکی از این دو بازخورد منفی خواهد شد.

اول اینکه ممکن است در مخاطب این حس ایجاد شود که قرار است فکری خاص به اول تحمیل شود و ناخودآگاه در مقابل آن موضع می‌گیرد و شاید موضعی مخالف با نظر ارائه شده در رسانه بگیرد. که این نه تنها کمکی به ایجاد بصیرت عمومی نمی‌کند بلکه در جهات منافع غیر حق عمل خواهد کرد.

اما بازخورد منفی دوم؛ بر فرض تأثیرگذاری رسانه در القای و تثبیت حق در ذهن مخاطب، او را دچار بازخوردی منفی می‌کند که به ابتکار نگارنده «تنبلی در حقیقت‌یابی» نام می‌گیرد یعنی مخاطب همیشه حق را واضح، روشن و همیشه مُحَق می‌بیند و در مقابل از باطل چهره‌ای سیاه و منفی در ذهن دارد و ذهن او هیچ تلاشی برای دریافت حقیقت نکرده. نتیجه‌ی این بازخورد منفی در دو جایگاه نمود پیدا می‌کند یکی در مواجه شدن با تبلیغات و رسانه‌های جهانی (با رویکردی خاص) و دیگری در زمان فتنه.

فردی را فرض کنید که با حسن اعتماد به تنها منبع اطلاعاتی خود یعنی رسانه‌ی ملی از مخالفین جمهوری اسلامی چهره‌ای خاص (لحنی خالی از هر نوع منطق ظاهری و زورگویای) در ذهن دارد حال او به هر دلیلی در معرض رسانه‌ای دیگر قرار می‌گیرد و با گفتار رنگ و لعاب کشیده‌ی آن مواجه می‌شود. صحبت‌های زیبای او با ما را می‌شنود، محکومیت حمله به مساجد از طرف نتانیاهو را می‌بیند، استدلال‌های کارشناسانشان را در مسئله هسته‌ای می‌شنود تصاویر برخورد پلیس در اتفاقات اخیر را می‌بیند و... حال به نظر شما او توانایی تحلیل درست اینها را خواهد داشت؟

آری ایجاد محدودیت رسانه در عدم ارائه دلایل و نظرات (هر چند غلط و باطل) مخالف حاکمیت، مخاطب را دچار این (تنبلی در حقیقت‌یابی) می‌کند و او دیگر هنر تیزبینی عمار گونه را ندارد زیرا ذهن او با ارائه یکسویه اطلاعات عادت کرده و ذهنش تمرینی برای یافتن حقیقت نکرده.

جایگاه دوم دوران فتنه است که این «تنبلی حقیقت یابی» ناشی از عدم تمرین نمود پیدا می‌کند. وقتی فضا غبار آلود شد و حق و باطل در هم تنیده شد و باطل کمی از حق را برداشت و زیر بیرق حق برای ناحق سینه زد توانایی و هنر کشف حق را ندارد. او هیچ گاه حرف‌های زیبا یا به تعبیر رهبری عزیز روکش ظریف کشیده شده بر پنجه‌ی آهنین را ندیده و نشنیده و با موجی از شخصیت-های تمام سفید یا تمام سیاه مواجه بوده و حال که موقع امتحان و حق و باطل برایش عرضه شده، توانایی جدا کردن حق را ندارد.

اگر رسانه در زمانه غیر فتنه با پرهیز از القای مطلبی خاص (حق حق) و با ارائه مساوی و بی‌طرفانه استدلال‌ها و منطق‌ها فضایی تمرین بصیرت را ایجاد کند حق به خودی خود پیروز است و در دوران فتنه نیز با بصیرت ایجاد شده نمایان خواهد بود.^۱

بصیرت در جنبش دانشجویی

یکی از کارکردهای ثانوی اما طبیعی دانشگاه‌ها در کشورهای مختلف، نقش پیشروی اجتماعی آن‌هاست. رهبر انقلاب اسلامی با تأکید بر این نکته معتقدند: «در همه جای دنیا دانشجویان یکی از قشرهای پیشرو هستند، علت هم واضح است. روح نآلود جوان، هنگامی که با ذهن و فکر روشن ناشی از تحصیل و با دید بصیرت و آگاه همراه می‌شود ترکیب ممتاز فاخری به وجود می‌آورد آن ترکیب، همان دانشجویست».

جلوگیری از حضور سران منتقد در دانشگاه جز تحمیل هزینه به جریان مدافع نظام و رهبری در دانشگاه نتیجه‌ای ندارد. میدان تفکر و استدلال بی‌شباهت به میدان فوتبال نیست آرمان‌های نظام، امام و رهبری آن چنان توانایی در اثبات تفکر و اندیشه خود را دارد که نیازی به یار دوازدهم و سیزدهم ندارد. اگر جریان دانشجویی در کنار نهضت مردمی قرار نمی‌گرفت، شکاف عظیمی در جبهه‌ی ملت رخ می‌داد و نهضت مردم مسلمان از مجموعه عظیم مؤثری که عنصر جوانی و تحصیل کردگی را با هم داشت محروم می‌ماند.

۱. خبرگزاران دانشجویان ایران، ایسنا، ۱۴۰۰/۱۲/۲۳.

بصیرت، سلاح فرهنگی بسیج

امروز شناخت شرایط محیطی جامعه و داشتن بینش صحیح، امری اجتناب ناپذیر است تا از این منظر انتخاب مسیر بر مبنایی صحیح صورت پذیرد. نیروهای مردمی وفادار به نظام، دفاع از دستاوردهای انقلاب اسلامی را محدود به مقطع تهدیدهای نظامی نمی‌دانند، بلکه براساس رهیافت فکری آنان، هر زمانی که تهدیدی متوجه کشور گردد، در مقابل آن مؤلفه، دفاع اهمیت و جایگاه مهمی می‌یابد. بسیج با هوشمندی و بهره‌گیری از راهبردهای بنیان‌گذار جمهوری اسلامی و رهبری نظام، همواره با حضور در صحنه‌های مختلف فرصت هر گونه مانوری را از بیگانگان سلب نموده است. امروز شناخت و بصیرت نسبت به تحولات پیرامونی اهمیت بسزایی دارد و مرکز ثقل تصمیم‌ها و همراهی‌ها و عدم همراهی افکار عمومی است.

پر واضح است، سلاح آگاهی و اقدام به هنگام بسیجیان در صحنه‌های متعدد حمایت از نظام، سبب گردیده تا راهبردهای تهاجم نرم دشمن نیز مانند عرصه‌ی سخت به نتیجه نرسد که این مهم مدیون بصیرت نیروهای مردمی بسیج است که مقام معظم رهبری راهبرد مقابله با صحنه‌ی جدید را این‌گونه تبیین نمودند. «هر جای کشور که هستید، این بصیرت را روز به روز زیاد کنید نگذارید بعضی از نیازهای مادی و مسائل کوچک، جلو بصیرت‌ها را بگیرد. بصیرت‌تان را حفظ کنید و دشمن-تان را بشناسید. دشمن، ترفندهای گوناگون دارد؛ و آن ملتی موفق می‌شود که فریب نخورد. بصیر باشید در شناسایی دشمن. بصیر باشید در شناسایی ترفندهای دشمن»^۱

این سخنان برگرفته از فرمایش حضرت علی (ع) است که در فرازی از سخنشان فرمودند: «هرکس به زمان سیاسی و اجتماعی هود آگاه باشد، تندبادهای حوادث به او یورش نمی‌آورد».

۱. سخنرانی مقام معظم رهبری در دیدار عمومی با مردم چالوس و نوشهر، ۱۳۹۰/۷/۱۸.

نتیجه‌گیری

یکی از مهم‌ترین ابزارهای سعادت انسان و پیمودن راه حق چه در دنیا و آخرت بصیرت می‌باشد اگر توجه و عمل به واجبات را پیشه‌ی خود سازیم و به تفکر و تعقل و خردورزی عنایت ورزیم یقیناً بصیرت توأم با یقین و باور قلبی در ما ایجاد گردیده، در این راستا با توجه به دستورات الگوهای دین از وجود مقدس خاتم الانبیاء ﷺ تا ائمه اطهار علیهم‌السلام می‌تواند راه‌گشای ما در جهت رسیدن به بصیرت توأم با سعادت‌مندی باشد. روشنگری و بصیرت‌زایی در جامعه هم نسبت به مسائل جاری در حکومت اسلامی برای رسیدن به سعادت و موفقیت از اهمیت بسیاری برخوردار است، زیرا دشمن به منظور عملیاتی نمودن برنامه‌ها و ایده‌های خود ابتدا مردم را به استخفاف می‌کشانند و سرانجام آن‌ها را به تبعیت از خویش وادار می‌کند همچنان که فرعون چنین کرد: «فَاسْتَخَفَّ قَوْمَهُ فَأَطَاعُوهُ؛ فرعون قوم خود را سبک شمرد در نتیجه از او اطاعت کردند» بنابراین فرعون با شست‌وشوی مغزی قوم خود آن‌ها را سبک مغز و خفیف فکر کرد و آنگاه قوم تهی مغز، او را اطاعت کردند. آن‌چه می‌تواند سد محکمی در برابر چنین سیاستی در جامعه باشد راهبرد «بصیرت در جهاد تبیین» است.

فهرست منابع و مآخذ

* قرآن کریم

* نهج البلاغه

۱. بابایی، احمدعلی، برگزیده تفسیر نمونه، تهران: انتشارات دارالکتب اسلامیه، ۱۳۸۲.
۲. جوادی آملی، عبدالله، تسنیم، تفسیر موضوعی قرآن، قم: نشر اسراء، عترة شمیم ولایت، ۱۳۸۳.
۳. خبرگذاران داشجویان ایران (ایسنا ۱۴۰۰/۱۲/۲۳)
۴. دیدار مقام معظم رهبری در دیدار عمومی با مردم چالوس و نوشهر، ۱۳۸۸/۷/۱۸.
۵. سید تاج‌الدینی، علی، بصیرت در منظر قرآن، عرفان و برهان، تهران: نشر دفتر تحقیقات کاربردی، ۱۳۸۸.
۶. طیب، سید عبدالحسین، تهران: انتشارات اسلام، ۱۳۷۸.
۷. مترجمان، ترجمه مجمع البیان، تهران: انشارات فراهانی، ۱۳۶۰.
۸. محمدی، روح‌الله، در وادی بصیرت، چاپ دوم، تهران: نشر نقش گستران بهار، ۱۳۶۰.
۹. موسوی خمینی، روح‌الله، تهران: جماران، ۱۳۶۱/۹/۲۴.
۱۰. نجارزاده (محمدی)، فتح‌الله، تفسیر تطبیقی، قم: مرکز جهانی علوم انسانی، ۱۳۸۳.